

İLKOKULLARDA SERBEST ETKİNLİKLER UYGULAMALARI DERSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF THE COURSE OF FREE ACTIVITIES APPLICATIONS IN ELEMENTARY SCHOOLS

Mustafa CİNOĞLU¹ - Erdem BAĞCI²

Öz

Bu çalışmanın amacı ilkokullardaki Serbest Etkinlikler Uygulamaları Dersini sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirmektir. Nitel bir araştırma olan bu çalışmada tanımlayıcı durum araştırması yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak doküman analizi, gözlem ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Elde edilen veriler araştırma sorularına göre gruplandırılarak tablolaştırılmıştır. Verilerin analizi sonucunda; öğretmenlerin ve idarecilerin dersle ilgili kılavuz kitap ve materyallere ihtiyaç duyduğu, dersin öğrencilere okulu daha çok sevdirmeye amacına ulaştığı, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini etkinlikler yoluyla ortaya çıkarabilmek için branş öğretmenlerinin ve çeşitli alanlarda uzmanların derse katkıda bulunmaları gerektiği saptanmıştır. Son olarak da araştırma sonucunda ortaya çıkan bulgulara dayalı olarak öneriler geliştirilmiştir. Serbest etkinlikler dersinin uygulanması ve planlaması aşamasında sınıf öğretmenleri ile beraber diğer uzmanlardan da yararlanılması, programın öğrenci ihtiyaçlarına göre süreç içerisinde yeniden düzenlenebilecek şekilde esnek olması, ders ile ilgili kılavuz kitap hazırlanması, dersin öğretmenlerine ve okul yöneticilerine hizmet içi eğitim sağlanması ve aynı ilgi yeteneklere sahip diğer sınıftaki öğrencilerle ortak çalışmalar yapılabilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Serbest etkinlikler uygulamaları dersi, İlkokul, İlkokul dersleri

Abstract

The purpose of this study is to evaluate the Course of Free Activities Applications according to classroom teachers' views. The study is qualitative and used to descriptive case study method. Data collected via document analyzing, observations and semi-formal interviews. Collected data was grouped in tables in terms of research questions. After analyzing the data, the following findings have founded: teachers and school administrators need the guiding books and course materials; the course make schools more attractive for students; it is determined that branch teachers and experts in related field should contribute the course for unearth students' ability and interests. Finally, some recommendations were submitted in terms of findings. This course should be planned and applied by classroom teachers and experts together. The course curriculum should be flexible according to students' needs. The guide book should be prepared for the course teachers. In-service education should be provided for course teachers and school administrators. Students in different classrooms but have the same ability and interests should make common activities together.

Keywords: The course of free activities applications, Elementary school, Elementary school courses

¹ Doç. Dr., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, M.R.Eğitim Fak., Eğitim Bilimleri Bölümü, mustafacinoglu@yahoo.com

² MEM, Kilis, bagci_erdem@hotmail.com

1. GİRİŞ

Cumhuriyet döneminde Türk Eğitim Sistemi; kağıt üzerinde Pragmatizme göre düzenlenmiş, fakat uygulamada ise realist ve idealist felsefelere dayanan esasici ve daimici geleneksel eğitim akımlarını kullanmıştır (Ertürk, 1971:18-65; Akkoyunlu, 1985:24-68; Yedikardeşler 1984:14-73; Sönmez 1992:1-9; 1987:79-125; Yaralıoğlu 1987:7-63). Bilindiği gibi ilköğretim okullarımızda, öğretim programları yenilenmiş ve 2005-2006 öğretim yılından itibaren yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı ile hazırlanıp ülke genelinde uygulanmaya başlanmıştır. Yapılandırmacı öğrenme modeli eğitimde ağırlıklı olarak uygulanan geleneksel ve nesnelci anlayışa karşıdır. Yapılandırmacı anlayış bilginin öğrenen tarafından olduğu gibi değil etkin bir biçimde yeniden yapılandırılarak elde edildiğini söylemektedir. Yapılandırmacılık öğrencilerin belirli bir düzene göre belirlenen bilgileri edinmelerini hedeflemez; öğrencilerin bilgiye ulaşarak onu yeniden yapılandırması için onlara uygun öğrenme ortamları sunar (Wilson, 1996: 208). Öğrenme konusunda her şeyi açıklayan tek bir model bulunmamaktadır. Bu konuda birçok model ve farklı görüşler bulunmaktadır. Klasik anlamda davranışçı yaklaşım yeni bulgularla beraber bilişsel yaklaşımın gerisinde kalmıştır. Bu yeni durumda yapılandırmacılığa doğru bir eğilimin olduğu da gözlenmektedir. Ülkemizdeki eğitim sistemindeki programlarda da bu yönde değişimler yaşanmaktadır (Çelik,2008:7).

Dünyada eğitim alanında yaşanan yenilikler, reformlar ve değişimler; bilgi toplumuna geçişte gerekli olan nitelikleri kazanmak ve küreselleşme sürecinde ülkeler arasında söz sahibi olma zorunluluğundan kaynaklanmıştır (Bıkmaz, 2006:101). Bilgi toplumunda eğitim anlayışı, eğitim kurumlarında öğrencilerde gözlenen ilgi ve yetenek farklılıklarına cevap veren ve kendi içinde çeşitliliğe gidebilen esnek programlar uygulanmasını gerektirmektedir. Programda ortak zorunlu derslerin yanı sıra, öğrencilerin ilgi, yetenek ve ihtiyaçlarına cevap veren seçmeli derslerin bulunması, her öğrenci grubu için ayrı programların yapılmasını gerektirmektedir (Kuzgun ve diğerleri, 1997:28).

Hızla gelişen ve değişen dünyamızda yetiştirdiğimiz bireylerin adeta bilgi patlaması yaşanan çağımıza ayak uydurmaları için eğitim-öğretim faaliyetlerinde, programlarında değişim ve dönüşüm kaçınılmazdır. Bilgiye ulaşmanın daha kolay ve çeşitli yollarının ortaya çıkmasıyla bilgilerin sürekli değişim ve gelişim geçirmesi eğitim ortamlarının bilginin aktarıldığı ve bireyin hayata hazırlandığı yerler olmaktan çıkıp bireyin hayatı yaşadığı hayatın küçük bir prototipi haline geldiği bilginin direk verilmesinden ziyade bilgiye nasıl ulaşılabileceğinin öğretildiği, zihinsel, fiziksel, sosyal ve kültürel gelişmelerine katkı sağlanan yerler olarak tasarlanmalıdır. Bu sebepten dolayı ülkemizde temel eğitim okullarımızda uygulanan ilköğretim programlarda değişiklikler de kaçınılmaz bir hal almıştır.

Talim Terbiye Kurulu'nun (TTK) 20.07.2010 tarihli ve 75 sayılı kararı doğrultusunda ilköğretim kurumlarında öğrencilerin zorunlu ders saatinin yükünü hafifletmek, öğrencilere okulu daha çok sevdirmek istek ve yetenekleri doğrultusunda etkinlikler yapmalarına ve ders seçmelerine imkan vermek amacıyla gelişmiş ülkelerdeki uygulamalar, akademik çevreler ve alandan gelen bildirimler de dikkate alınarak yeniden düzenlenen ilköğretim kurumları haftalık ders çizelgelerinde 2010-2011 eğitim öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere düzenlemeler yapılmıştır. Buna göre; ilköğretim okullarının haftalık zorunlu ders saati 1., 2. ve 3. sınıflarda 25; 4 ve 5. sınıflarda 26 ders saati olarak belirlenmiş; buna ilaveten 1., 2. ve 3. sınıflarda 5, 4. ve 5. sınıflarda da 4 ders saatinde serbest etkinlik uygulamalarının yapılmasına karar verilmiştir (MEB, 2010b). Talim Terbiye Kurulu'nun 25.06.2012 tarihli ve 69 sayılı kararı doğrultusunda yenilenmiş olan ders çizelgeleri incelendiğinde, serbest etkinlik uygulamalarının ilköğretim 4. sınıf seviyesinde kaldırıldığı; diğer sınıflar için ayrılmış olan ders

saatlerinin ise azaltılarak 1. sınıflarda 4; 2 ve 3.sınıflarda ise 2'şer ders saati olarak uygulanmasına kademeli olarak geçilmesine karar verildiği dikkati çekmektedir (MEB, 2012).

Amaçlar eğitim programlarında ihtiyaca dayalı olarak hazırlanan ve programın ilk ögesidir. Programın diğer tüm ögeleri amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenir. Dolayısıyla amaçlar programın en önemli ögesidir. Program alanında yazılan birçok kaynaktan amaçların bu öneminden bahsedilmektedir (Varış, 1998; Demirel, 2003; Oliva, 1988)

Serbest etkinlikler uygulamaları dersinin amacı, öğretici ve eğlendirici uygulamalar yoluyla öğrencilerin okulu daha çok sevmelerini, güvende hissetmelerini, bir aile ortamı gibi benimsemelerini, okulda kendilerini rahat ifade edebilmelerini, güvende hissetmelerini, daha mutlu olmalarını sağlamak, diğer öğrencilerle etkileşmelerini artırarak sosyalleşmelerine yardımcı olmak; zihinsel, fiziksel, sosyal ve kültürel gelişmelerine katkı sağlamaktır. Serbest etkinlik saatinde uygulanacak etkinlikler yoluyla öğretmenler öğrencilerin yeteneklerini ortaya çıkarabilecek ortamlar düzenlerken öğrenciler kendilerini tanıma imkanı elde edeceklerdir. Serbest etkinlik saatinde deneme sınavları, sınavlara hazırlık ve telafi eğitimi kesinlikle yapılmayacaktır (MEB, 2010a).

Yeni programlar ne kadar kaliteli bir şekilde hazırlanmış olsa da programı uygulayacak olan öğretmenlerin bu konuda gerekli bilgi, beceri ve motivasyona sahip olması programın başarısı açısından çok önemlidir. Bu nedenle programı yürütecek olanların uygun bir hizmetiçi eğitime alınması da bir gerekliliktir. Buraya kadar yapılan açıklamalar bağlamında bu araştırmanın amacı ve araştırma soruları aşağıda açıklanmaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Soruları

Bu araştırmamızın amacı TTK'nın 20.07.2010 tarih ve 75 sayılı kararı ile 2010/ 2011 eğitim-öğretim yılının başlangıcından itibaren uygulanan İlköğretim okullarımızın ders programına eklenen serbest etkinlikler uygulamaları dersini uygulayan öğretmenlerin görüşleri bağlamında serbest etkinlikler dersinin değerlendirilmesini yapmaktır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- a) İlköğretim okullarında serbest etkinlikler uygulamaları dersi nasıl işlenmektedir?
- b) Serbest etkinlikler uygulamaları dersi öğretmen görüşlerine göre amaçlarına ulaşılabilmiş midir?
- c) Dersin işleyişi esnasında ne gibi sorunlar yaşanmaktadır?
- d) Bu dersin sorunlarının çözümü ve dersin daha etkili işlenebilmesi için öğretmenlerin önerileri nelerdir?

2. YÖNTEM

Bu program değerlendirme çalışmasında Ralph Tyler tarafından geliştirilen "Hedefe Dayalı Değerlendirme Modeli" kullanılmıştır. Bu modelin merkezinde eğitim hedefleri bulunmaktadır. Öncelikle hangi hedeflere ulaşılabilmesine bakılır. Sonra ulaşılamayan hedeflere niçin ulaşılamadığı araştırılır (Demirel, 2012:174).

Araştırmanın evreni 2015-2016 eğitim öğretim yılında Kilis'in Musabeyli ilçesinde 24 ilkokulda görev yapmakta olan 64 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Örneklem oluşturulurken "Kolay ulaşılabilir durum örnekleme" yöntemi benimsenmiştir. Örneklem görüşme yapmayı kabul eden ve ulaşılabilen 42 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Bu örnekleme yöntemi araştırmaya hız ve pratiklik kazandırır (Yıldırım ve Şimşek, 2012).

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Değişkenler		f	%
Cinsiyet	Erkek	23	54,7
	Kadın	19	45,3
Mesleki Tecrübeleri	1 yıl	8	19
	2 yıl	17	40,4
	3 yıl	5	11,9
	4 yıl	6	14,2
	5 yıl ve üzeri	6	14,2
Eğitim Durumu	Eğitim Fakültesi (Sınıf Öğretmenliği)	34	80,9
	Eğitim Fakültesi (Diğer Bölümler)	3	7,1
	Diğer Fakülteler	5	11,9
Toplam		42	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir oranı (%59,4) mesleklerinde sadece 1 veya 2 yıl çalışmış az deneyimli genç öğretmenlerden oluşmaktadır. Bunun nedeni Musabeyli ilçesinin öğretmenler tarafından tercih edilmeyen kırsal ve mecburi hizmet bölgesi olmasıdır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir bölümü (yaklaşık %88) eğitim fakültelerinden mezun iken, eğitim fakülteleri dışında farklı alanlardan üniversite mezunu olup geçici ücretli statüde görev yapanlar da bulunmaktadır (yaklaşık %12).

Serbest etkinlikler uygulamaları dersinin işleyişini değerlendirmeye yönelik öğretmen görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma deseninde tanımlayıcı durum araştırması yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma "gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma" türü olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2012). Araştırmalarda durum çalışmaları, bir olayı meydana getiren ayrıntıları tanımlamak ve görmek, bir olaya ilişkin olası açıklamaları geliştirmek, bir olayı değerlendirmek amacıyla kullanılır (Gall, Brog ve Gall, 1996). Geçerliliği ve güvenilirliği artırmak amacıyla veri elde etmek için çeşitli araçlar kullanılmıştır. Araştırmada veriler doküman analizi, gözlem ve görüşme yöntemleriyle toplanmıştır. Görüşmeler yapılırken yarı yapılandırılmış bireysel görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Bu tekniğe uygun görüşme formu oluşturulmuştur. Bu tekniğin seçilmesinin nedeni katılımcıların görüşlerini kimsenin etkisi altında kalmadan daha rahat bir ortamda ifade etmelerine fırsat vermektir. Veri toplama araçlarından biri olan yarı yapılandırılmış görüşme formu 2 bölümden oluşmaktadır. Görüşme formunun birinci bölümünde öğretmenlere ait cinsiyet, meslekteki kıdemleri ve eğitim durumlarının sorulduğu bölüm yer almaktadır. Görüşme formunun 2. bölümü serbest etkinlikler uygulamaları dersinin işlenişine, amaçlarına ve sorunlarına ilişkin 3 başlık altında ve 34 sorudan oluşmaktadır. Bu sorulara ek olarak “*Bu dersin sorunlarının çözümü ve dersin daha etkili işlenebilmesi için önerileriniz nedir?*” şeklinde bir açık uçlu soru ise öğretmen görüşlerine göre öneriler geliştirebilmek için sorulmuştur. Görüşme formu geliştirilirken konuyla ilgili alanyazın incelenmiş ve üç sınıf öğretmenin görüşleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Muallim Rıfat Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü’nde görev yapan iki öğretim üyesinin görüşlerine de başvurulmuştur. Görüşme formunun bir ilkokulda çalışan 5 sınıf öğretmenine pilot uygulaması yapılmış, uygulama sonunda sorulardaki bazı ifadelerin düzeltilmesine karar verilmiş ve görüşme formu son şeklini almıştır.

Araştırma verileri betimsel analiz yöntemiyle incelenerek yorumlanmıştır. Betimsel analiz, elde edilen önceden belirlenen temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını gerektiren nitel bir veri analizi çalışmasıdır. Bu analiz çalışmasında sık sık görüşülen kişilerin konuşmalarından direkt alıntılar verilir. Bu şekilde okuyucu durumu daha iyi bir şekilde anlayabilecektir. Bu analiz çalışmasının amacı toplanan verilerin okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2012). Öğretmenlerle görüşme yapıldıktan sonra öğretmen görüşleri araştırma sorularına göre gruplandırılarak tablolandırılmıştır. Bir öğretmene birden fazla cevap verme hakkı tanınmıştır. Öğretmenlerin verdikleri toplam cevaplar üzerinden frekans ve yüzdelik dağılımına bakılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Aşağıda araştırma sorularıyla ilgili olarak elde edilen bulgular ve bu bulgulardan yola çıkarak yapılan yorumlar yer almaktadır.

3.1. İlköğretimde Serbest Etkinlikler Uygulamaları Dersi Nasıl İşlenmektedir?

Bu kısımda Serbest etkinlikler dersinin nasıl işlendiğini anlamak için; Nasıl program hazırladınız? Hangi saatlere, neye göre yerleştirdiniz? Her hafta etkin bir biçimde yürütülmesi için hangi önlemleri aldınız? Etkin bir şekilde işlenmesi için çevre ve okul imkanlarından nasıl yararlanıyorsunuz? Diğer dersleri yetiştiremeyip serbest etkinlikler dersinin süresinden kullandığınız oluyor mu? Sorularına ait bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

İlköğretim okullarında serbest etkinlikler uygulamaları dersi ilgili sınıf öğretmenlerinin eğitim öğretim yılının başında hazırlamış oldukları programa göre işlenmektedir. Araştırmamıza katılan öğretmenlerin birçoğu (%71,2) ders için hazırlamış oldukları programı internetten hazır aldıklarını söylemişlerdir. Öğretmenlerin yaklaşık yarısı (%48,2) çevre ve okul şartlarına uygun internetten hazır program olarak kullandıklarını, bazı öğretmenlerin ise (%23) internetten kendilerine uygun ve beğendikleri programları alarak serbest etkinlikler dersi için kullandıklarını ifade etmektedirler. Öğretmenlerin sadece az bir kısmı (%22,2) ise çocukların ilgi alanlarına ve isteklerine uygun kendileri bir program yapmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Konuyla ilgili bazı öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir.

Genellikle internetten örnek planlara bakıyorum. Tabi ki internette çok sayıda plan var. Ben bunların içinden okulumun ve öğrencilerimin özelliklerini de göz önüne alarak uygun olduğuna karar verdiğim planları seçerek uyguluyorum (Ö3, bayan).

Hazırladım. İnternette kendi öğrencilerime uygun olduğunu düşündüğüm programı indirdim (Ö7, bay).

Günlük ve yıllık planı internetten indirip okulun şartlarına göre düzenledim (Ö18, bay).

Araştırmacıların yaptığı doküman analizi sonucu öğretmenlerin yıllık planları incelenmiş ve hazırlanan planların tamamının internetten indirilmiş, okul ve öğretmen isimlerinin değiştirilerek uyarlanmış planlar oldukları görülmüştür. Bu durum çocukların ilgi alanlarına ve isteklerine uygun olarak kendim bir program yapmaya çalışıyorum diyen öğretmenlerin (%22,2) açıklamaları ile çelişmektedir. Bu öğretmenlerin birçoğu göreve yeni başlayan aday öğretmenler olduğundan yasal bir sıkıntı yaşama korkusundan dolayı bu şekilde bir açıklama yaptıkları düşünülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin bir kısmının (%25) ders işlerken yaptığı plana uymaya çalıştığı, diğerlerinin (%75) ise hazırladıkları ders planını dikkate almadıkları gözlemlenmiştir.

Serbest Etkinlikler Uygulamaları Dersini diğer derslerden ayıran en önemli özelliği dersin işleniş, etkinliklerin hangi yöntemlerle yapılacağı ve planlamanın yapılmasında öğretmenlere bir özerlik tanınmış olmasıdır. Sonuç olarak, yukarıdaki bilgiler doğrultusunda

öğretmenlerin tamamına yakınının internetten hazır programlar kullandığı ve öğrencilerin ilgi alanları ve isteklerini pek de dikkate almadıkları söylenebilir. İnternette hazır plan indirip uygulamanın dersin amaçlarını gerçekleştirmeye uygun olmadığı söylenebilir. Çünkü öğrencilerin ilgi alanları ve isteklerini farklı özelliklere sahip olduğu düşünülürse her sınıf ve öğrenci grubu için de farklı planlara ihtiyaç olduğu açıktır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (%62) serbest etkinlikler uygulamaları dersini okulun son ders saatinde, *günlük bir saat olarak* ve birkaç güne yayarak işledikleri gözlemlenmiştir. Bunun nedeni günün son dersinde yorgun olabilecek öğrencilerin aktif oldukları ve sevebilecekleri bir ders konulmasının uygun olacağı düşüncesidir. Ayrıca öğretmenler, daha önemli gördüğü diğer dersleri öğrencilerin yorgun olacağı son saatlere koymak istemediklerini ifade etmişlerdir. Bazı öğretmenler ise (%33) serbest etkinlikler uygulamaları dersini okulun son ders saatinde, *günlük iki saat olarak* ve bir veya iki güne yayarak işledikleri gözlemlenmiştir. Öğretmenler bunun nedenini ders ile ilgili yaptıkları etkinlikleri bir ders saatine yetiştiremedikleri şeklinde ifade etmişlerdir. Aşağıdaki açıklamalar yapılan görüşmelerden ortaya çıkan ortak noktaları özetler niteliktedir.

Çocuklar günün yorgunluğunu atsın diye son saatlere koydum (Ö7, bay).

Mihver dersler sabah olduğu için serbest etkinlikler ders saatini son saate koydum (Ö13, bayan).

Önemli derslerin olduğu günün son saatlerinde öğrencilerin yorgunluklarını atmaları ve keyif almaları için (Ö21, bay).

Genelde öğleden sonra çünkü çocuklarda yılgınlık ve bıkkınlık başlıyor diğer dersleri o saatte verimli olmuyor (Ö35, bayan).

Öğretmenlerin serbest etkinlikler uygulamaları dersini etkin bir şekilde işleyebilmek için almış oldukları tedbirler hakkındaki açıklamaları dört başlık altında toplanabilir: Hazırlanmış oldukları haftalık ders programına ve plana bağlı kalmaya çalışarak (%34); yapılacak etkinlikleri çocuklara haber verip gerekli hazırlığın yapılmasını sağlayarak (%24); çocukların ilgilerini çekecek ve eğlenmelerini sağlayacak etkinlikler yaparak (%20) ve çevre ile okul şartlarına uygun olarak dersi işleyerek dersin her hafta etkin bir biçimde yürütülmesini sağlayarak (%12) dersi etkin bir şekilde işlemeye çalıştıklarını açıklamışlardır.

Hazırladığım plan doğrultusunda işleyerek (Ö15 bay).

Öğrencilerin hazırlıklı gelmeleri için önceden etkinlikle ilgili öğrencilere haber veriyorum (Ö35 bayan).

Öğrencilerin en çok yapılmasını istediklerinin yapılması sayesinde daha etkin işleniyor (Ö36 bay).

Çocukların ilgilerini çekecek etkinlikler üzerinde durmaya çalıştım (38 bayan).

Uygulanabilir bir plan hazırladım (Ö 40 bay).

Okul ve çevre şartlarına uygun plan seçtim (Ö42 bay).

Her ne kadar öğretmenler serbest etkinlikler uygulamaları dersini etkin bir şekilde işleyebilmek yukarıda belirtilen tedbirleri aldıklarını ifade etseler de, yapılan gözlemlerde öğretmenlerin büyük bir kısmı serbest etkinlikler dersinin birkaç saatini diğer derslerdeki eksikleri telafi etmek için kullandıkları görülmüştür.

Serbest etkinlikler dersinin amaçlarından biri de öğrencilerin çevreyle etkileşimini sağlamaktır. Serbest etkinlikler uygulamaları dersindeki etkinlikler çevre ve okulun imkanlarından yararlanılarak velilere mali külfetler getirilmeden okulun ve çevrenin imkanları geliştirilerek gerçekleşmelidir (MEB, 2010b). Araştırmamıza katılan öğretmenlerin önemli bir bölümü (%72) okulun bilgisayar, projeksiyon, yazıcı, fotokopi makinesi ve okul bahçesi gibi imkanlarından yararlanmakta olduğunu ifade ederken bu öğretmenlerimizin tamamının ise

çevrenin imkanlarından yararlanamadıkları anlaşılmıştır. Yapılan gözlemlerde ve doküman incelemelerinde de çevreyle etkileşim sağlayan bir etkinliğe rastlanmamıştır. Öğretmenlerin genel kanı ve yorumları şu yöndedir.

Okulun kısıtlı imkanlarından yararlanmaya çalışıyorum. İmkanlar kısıtlı olunca derste etkin bir şekilde işlenemiyor. Çevreden hiç yararlanamıyorum (Ö21 bay).

Maalesef okulun imkanları kısıtlı. Okulun bahçesi dışında çevreden yararlanamıyorum (Ö29 bayan).

Etkinliklere uyacak şekilde okulun materyallerinden yararlanıyorum. Burası köy okulu olduğu için çevre imkanlarından yararlanamıyorum (Ö41 bayan).

Serbest etkinliklerle uygulamaları dersi ile ilgili yapılan benzer araştırmalarda materyal eksikliği ve fiziksel imkanların yetersizliği dersin işleyişini olumsuz yönde etkilediği doğrultusunda sonuç ve önerilere yer vermişlerdir (Gün, 2013; Kazu ve Aslan, 2013; Yılmaz, 2015; Gültekin, Atalay ve Ay 2014; Bozak, Apaydın ve Demirtaş, 2012).

Serbest etkinlik saatinde deneme sınavları, sınavlara hazırlık ve telafi eğitiminin kesinlikle yapılamayacağı belirtilmiştir (MEB, 2010b). Yapılan görüşmeler sonucunda öğretmenlerin büyük bir kısmının (%70) serbest etkinlikler saatinde diğer derslerde yetiştiremedikleri veya takviye etüt konuları işledikleri anlaşılmıştır. Aşağıdaki açıklamalar görüşmelerden ortaya çıkan ortak noktaları özetler niteliktedir.

Ne yazık ki evet. Çünkü diğer derslerin saatinden kesilip serbest etkinliklere yer açılırken bu derslerin ağırlığında değişikliği gidilmedi (Ö9 bay).

Evet oluyor öğrencilerin eksikliklerini bu derslerde telafi etmek zorunda kalıyorum (Ö19 bayan).

Türkçe ve Matematikte yetiştiremediğim konular için kullanıyorum (Ö35 bayan).

Geçmiş yıllardaki haftalık ders saatlerini içeren çizelgeler incelendiğinde serbest etkinlikler uygulamaları dersi olmadan önce 1. 2. ve 3. sınıflarda haftalık ders saati 21 olan Türkçe, Matematik, Hayat Bilgisi derslerinin 19 saate düştüğü tespit edilmiştir. Yapılan gözlemler sonucunda da öğretmenlerinin büyük bir kısmı serbest etkinlikler dersini diğer derslerde eksikleri kapatmak veya diğer derslere takviye olacak şekilde kullandıkları görülmüştür. Bu durum öğretmenlerin bu dersi diğer derslerden daha önemsiz gördükleri şeklinde yorumlanabilir.

Sonuç olarak serbest etkinlikler uygulamaları dersinde öğretmenlerin tamamına yakınının internetten hazır programlar kullandığı öğrencilerinin ilgi ve isteklerini pek dikkate almadığını söyleyebiliriz. Serbest etkinlikler dersini genellikle son ders saatlerinde işledikleri görülmüştür. Bazen dersi diğer derslerdeki eksikleri telafi etmek için kullandıkları görülmüştür ve bu durum öğretmenlerin bu dersi diğer derslerden daha önemsiz gördüklerini açıklamaktadır. Çevre ve okul imkanlarının yetersizliğinin de dersin işlenişini olumsuz etkilediği de tespit edilmiştir.

3.2. Serbest Etkinlikler Uygulamaları Dersinin Amacına Ulaşma Durumu Nedir?

Bu kısımda Serbest etkinlikler dersinin amacına ulaşma durumunu anlamaya yönelik bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Serbest etkinliklerin amacı; öğretici ve eğlendirici uygulamalar yoluyla öğrencilerin okulu daha çok sevmelerini, bir aile ortamı gibi benimsemelerini, okulda kendilerini rahat ifade edebilmelerini, güvende hissetmelerini, daha mutlu olmalarını sağlamak, diğer öğrencilerle etkileşimlerini artırarak sosyalleşmelerine yardımcı olmak; zihinsel, fiziksel, sosyal ve kültürel gelişimlerine katkı sağlamaktır. Serbest etkinlik saatinde uygulanacak

etkinlikler yoluyla öğretmenler öğrencilerinin yeteneklerini ortaya çıkarabilecek ortamlar düzenlerken öğrenciler kendilerini tanıma imkanı elde edeceklerdir (MEB, 2010b).

Serbest etkinliklerin amaçlarından biride öğretici ve eğlendirici uygulamalar yoluyla öğrencilerin okulu daha çok sevmelerini, daha mutlu olmalarını sağlamaktır (MEB, 2010b). Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu (%74) serbest etkinlikler dersinin öğrencileri daha mutlu, okulu daha eğlenceli ve öğrencilerin daha istekli geldiği bir yer yaptığı fikrine kesinlikle katılmakta olup, bazı öğretmenler ise (%11) kısmen bu görüşe katıldıklarını belirtmektedirler. Araştırmamıza katılan az sayıda öğretmen (%10) ise serbest etkinlikler dersinin bu amaca katkı sağlamadığını ifade etmektedirler. Konuyla ilgili bazı öğretmenlerin ifadeleri aşağıda sunulmuştur.

Çocuklar için eğlenceli olduğu bir gerçektir. Okulu daha eğlenceli kılıp çocukların okula her gün daha hevesli gelmelerini sağlamaktadır (Ö6 bayan).

Kesinlikle okulu sevmelerine katkısı olmuştur. Derste yapılan etkinlikler sayesinde okulu daha fazla sevmektedirler (Ö9 bay).

Evet, okulu sevmelerine sebep olmuştur. Çünkü çocuklar hiç olmadıkları kadar rahat konuşuyor yaratıcı düşünceler üretiyorlar (Ö17 bayan).

Ayrıca yapılan gözlemlerde öğrencilerin serbest etkinlikler dersini diğer derslerden daha fazla sevdiği ve bu derslerde daha mutlu oldukları da görülmüştür. Aydın, Bakırcı ve Ürey'in (2012) yapmış oldukları benzer bir araştırmada Serbest Etkinlikler Uygulamaları Dersi ile öğrencilerin okulu daha çok sevdikleri, sosyalleşmelerinin arttığı, ders yüklerinin azaldığı ve dersler ile günlük hayat arasında daha yoğun ilişki kurabildikleri sonucuna varmışlardır.

Serbest etkinlikler uygulamaları dersinin amaçlarından biride öğrencilerin okulu bir aile ortamı gibi benimsemelerini, sağlamaktır. Araştırmamıza katılan öğretmenlerin çoğunluğu (%76) serbest etkinlikler uygulamaları dersinin öğrencilerin okulu aile ortamı gibi benimsemelerini sağlamadığını belirttiler. Öğretmenlerin bir kısmı (%11) kısmen sağladığını Çok az bir kısmı ise okulu aile ortamı gibi benimsemelerini sağladığını belirtmişlerdir (%11). Aşağıdaki açıklamalar öğretmenlerin genel yorum ve görüşlerini ifade etmektedir:

Okul ve aile ortamı çok farklıdır. Okulu aile ortamı gibi benimsemeleri bence sağlıklı değildir. Öğretmenine annesine veya babasına davrandığı gibi ya da arkadaşlarına kardeşleri gibi davranması doğru olmaz (Ö21 bay).

Çocuklar okulla beraber belki de ilk defa aile ortamında farklı bir ortama geliyorlar. Okul onları gerçek hayata hazırlayan ilk yer. Serbest etkinlikler dersinde okulu aile ortamı gibi benimsemelerini sağlayacak bir çalışmamız yok (Ö9 bay).

Aile ortamı gibi benimsemekten kasıt okulu sahiplenmek ise katkı sağladığımızı söyleyebiliriz. Yoksa aile ortamı ve okul çok farklıdır tam tersi biz çocukların bu farkı anlamasını sağlıyoruz (Ö35 bayan).

Serbest etkinlikler uygulamaları dersinin öğrencilerin okulu aile ortamı gibi benimse amacına ulaşmadığı anlaşılmıştır. Bunun nedeni de öğretmenlerin bu amaca yönelik tutum ve davranışının olmamasından kaynaklanmaktadır.

Serbest etkinlikler uygulamaları dersinin amaçlarından biride öğrencilerin okulda kendilerini rahat ifade edebilmelerini sağlamaktır (MEB, 2010b). Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir kısmı (%74) öğrencilerin serbest etkinlikler uygulamaları dersinde öğrencilerin kendilerini daha rahat ifade ettiklerini belirtmişlerdir. Konuyla ilgili bazı öğretmenlerin ifadeleri aşağıda sunulmuştur.

İlgi duydukları ve yetenekli oldukları etkinlikler yaptırarak kendilerini daha rahat ifade edebiliyorlar (Ö6 bayan).

Serbest etkinlikler uygulamaları dersinin öğrencilerin zihinsel gelişimlerine katkı sağlama amacını gerçekleştirdiği söylenebilir.

Serbest etkinlikler uygulamaları dersi öğrencilerin fiziksel gelişimlerine katkı sağlamalıdır (MEB, 2010b). Araştırmamıza katılan öğretmenlerin yaklaşık yarısı (48,2) serbest etkinlikler uygulamaları dersinin öğrencilerin fiziksel gelişimine katkısı olmadığını belirtmişlerdir. Diğer yarısı ise dersin öğrencilerin fiziksel gelişimine katkısı olduğunu belirtmişlerdir. Aşağıdaki açıklamalar yapılan görüşmelerden ortaya çıkan ortak noktaları özetler niteliktedir.

Ben dersi sınıfın içinde yapıyorum. Sınıfta yaptığım etkinlikler öğrencilerin bilişsel yeteneklerini geliştirme amaçlı oluyor (Ö22 bay).

Zaten haftada 2 saat oyun ve fiziksel etkinlikler dersi var. Bu dersi öğrencilerin fiziksel gelişimlerini sağlamak için kullanıyorum. Ayrıca fiziksel gelişimleri için serbest etkinlikler dersini kullanmama gerek yok (Ö 1 bayan).

Haftada iki saat oyun ve fiziksel etkinlikler dersi yetmiyor serbest etkinlikler uygulamaları dersinde öğrencilerime fiziksel gelişmelerine uygun etkinlikler yaptırıyorum ve fiziksel gelişimlerine katkısı oluyor (Ö 26 bayan).

Serbest etkinlikler dersinde bahçeye çıkıp çocukların fiziksel gelişimini sağlayacak oyunlara ve etkinliklere yer veriyorum (Ö 9 bay).

Serbest etkinlikler uygulamaları dersinin öğrencilerin fiziksel gelişmelerine katkı sağlama amacını gerçekleştirebilmesinde öğretmenlerin derse karşı olan tutumlarına bağlı olduğu görülmüştür. Öğretmenler isterlerse bu amacı serbest etkinlikler dersinde gerçekleştirebildikleri tespit edilmiştir.

Serbest etkinlikler uygulamaları dersi öğrencilerin kültürel gelişimlerine katkı sağlamalıdır (MEB, 2010b). Öğretmenlerin yaklaşık yarısı (%53) öğrencilerin kültürel gelişimlerini onlara çeşitli kitaplar okutarak sağlamaya çalıştıklarını ifade etmiştir. Aşağıdaki açıklamalar öğretmenlerin genel yorum ve görüşlerini ifade etmektedir.

İmkanlar kısıtlı öğretim açısından öğrenciler çok ihmal edilmiş bu konuyla fazla ilgilenemedim(Ö15 bay).

Kültürel değerler katacak kitaplar verdim. Bunun kültürel gelişmelerine katkısı olduğunu düşünüyorum (Ö21 bay).

Kültürel gelişimlerine katkıda bulunmak için çeşitli filimler ve kitaplardan yararlanıyorum (Ö32 bayan).

Serbest etkinlikler uygulamaları dersinin öğrencilerin kültürel gelişimine katkı sağlama amacını gerçekleştirdiğini söyleyebiliriz.

Serbest etkinlik saatinde uygulanacak etkinlikler yoluyla öğretmenler öğrencilerinin yeteneklerini ortaya çıkarabilecek ortamlar düzenlerken öğrenciler kendilerini tanıma imkanı elde edeceklerdir (MEB, 2010b). Bu amaçla araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamına yakınının öğrencilerin kendilerini daha iyi tanıyabilmeleri amacıyla yaptıkları etkinlikler birbirine benzemektedir. Öğretmenler öğrencilerin yeteneklerini ortaya çıkarmak ve kendilerini tanımalarını sağlamak için şiir, fıkra, tekerleme masal anlatma, tartışma, çeşitli oyunlar, el becerisi gerektiren görsel çalışmalar, pandomim, güzel yazı çalışmaları, sportif faaliyetler, drama, resim, şarkı söyleme, flüt çalma, zihinsel bulmacalar gibi çeşitli yöntem ve teknikleri kullanmaya çalıştıklarını belirtmektedirler. Konuyla ilgili bazı öğretmen görüşleri aşağıda sunulmuştur.

Sözel yeteneği gelişmiş olanlara fıkra anlatıyorum, canlandırmayı sevenlere drama yaptırıyorum, görsel yetenekleri gelişmiş olanlara ip baskısı, bu etkinlikleri yaptırırken çocukların yetenekleri ortaya çıkıyor. Belli bir zaman geçtikten sonra etkinlikler birbirini tekrarlıyor (Ö10 bayan).

Öğrencilerin şarkı söyleme resim yapma ve fiziksel aktivitelerde yeteneklerini ortaya çıkarmaya çalışıyorum. Yeni etkinlik bulurken kaynak sıkıntısı çekiyoruz (Ö21 bay).

Pandomim, masal anlatma tekerleme bulmaca çalışmaları, şiir, drama, gibi çeşitli etkinlikler yaptırıyorum. Çocukları seviyelerine uygun etkinlik örnekleri bulamadığımızdan bir süre sonra ders sıkıcı bir hal alabiliyor (Ö18 bay).

Öğretmenlerin serbest etkinlikler dersinde öğrencilerin yeteneklerini ortaya çıkarabilecek ortamlar düzenleyip öğrencilerin kendilerini tanıma fırsatı elde ettiklerini söyleyebiliriz. Ancak Öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%90) yukarıda açıklanan uygulamaları değişik etkinliklerle desteklemeye çalışırken etkinlik bulmakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Bu konuda öğretmenler hizmet içi eğitim eve etkinlik örneklerinin bulunduğu kitap ve materyallere ihtiyaç duydukları belirtmektedirler. Bu sonucu, Gün (2012) öğretmenlerin uygulamalarla ilgili yeterli bilgisinin olmaması, serbest etkinlik uygulamaları ile ilgili olarak sınıf öğretmenlerine verilecek olan hizmet içi eğitimlerin bu dersin işlevselleştirilebilmesi için katkı sağlayacaktır sonucu, Gültekin, Atalay, Ay (2014) Öğretmenler, Serbest Etkinlikler Uygulamaları hakkında hizmet içi eğitim yoluyla bilgilendirilebilirler ve Yılmaz (2015) dersle ilgili Hizmet içi eğitimin etkililiği artırılmalıdır sonucuna vardıkları araştırmaları desteklemektedir.

Sonuç olarak serbest etkinlikler uygulamaları dersinin; öğrencilerin okulu daha fazla sevmeleri, okulda öğrencilerin kendilerini rahat ifade edebilmeleri, güvende hissetmeleri, daha mutlu olmaları ve öğrencilerin zihinsel, fiziksel, sosyal ve kültürel gelişimlerine katkı sağlama amaçlarını gerçekleştirdiğini söyleyebiliriz. Öğretmenlerin öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkaracak etkinlikler bulmada zorlandıkları ve yetersiz kaldıkları ve hizmet içi eğitim, ilgili kitap ve materyal ihtiyaçlarının karşılanmasıyla dersin bu amacını da gerçekleştirebileceği sonucuna varabiliriz. Serbest etkinlikler uygulamaları dersinin öğrencilerin diğer öğrencilerle etkileşimlerini artırarak sosyalleşmelerine yardımcı olma amacını gerçekleştirmek için farklı sınıflardaki öğrencileri aynı yetenek ve ilgi alanları doğrultusunda bir araya gelmelerini sağlanmalıdır. Bunun için öğretmenlerin arasında ortak kararların alınması ve daha fazla işbirliği yapılması gerektiği anlaşılmıştır. Okulu aile ortamı gibi benimseme amacı ise öğretmenlerin bu amaca yönelik tutumlarından dolayı gerçekleşmemiştir.

3.3. Dersin İşleniş Hakkında Ne Gibi Sorunlar Yaşanmaktadır?

Bu kısımda Serbest etkinlikler dersinin işlenişinde ne gibi sorunların yaşandığını anlamak için; Dersinin işlenişine yönelik yeterli kaynak ve çalışma var mı? Dersinin işlenişine kendiniz mi karar veriyorsunuz? Okuldaki öğretmenlerle bir toplantı ve karar aldınız mı? Dersinin yeterince etkili olabilmesi için haftalık ders saati sayısı ve dağılımı ne olmalıdır? Yeterli bilgi birikimi ve donanımına sahip olmamak dersin işlenişinde ne gibi sorunlara yol açmaktadır? Dersinin işleniş ile ilgili en önemli sorun sizce nedir? Okul idaresinin dersin gerekliliğine amacına uygulanışına bakışı dersin algılanışında ve işlenişinde ne gibi farklılıklara sebep olmaktadır? Dersle ilgili yeterince veli desteğine sahip misiniz? Serbest etkinlik uygulamaları dersine ilişkin genel bir anlayış ve ortak bir tavır geliştirilmiş midir? Sorularına ait bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir kısmı (%78) dersle ilgili kaynak sıkıntısı çektiklerini, etkinlik bulmakta zorlandıklarını, Milli Eğitim Bakanlığı'nın dersin içeriği ile ilgili hiçbir katkıda bulunmadığını bununda diğer derslerde olduğu gibi kılavuz kitaplara ve etkinlik örneklerine ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Aşağıdaki açıklamalar yapılan görüşmelerden ortaya çıkan ortak noktaları özetler niteliktedir.

Yeterli kaynak yok. Zaten bu en büyük sıkıntı plan hazırlarken de ders işlenirken de kaynak eksikliği dersi kısırlştırıyor (Ö7 bay).

Uygun etkinlikler bulmakta zorlanıyorum. Etkinlikler benzer oluyor ve birbirini tekrarlıyor buda dersin sıkıcı olmasına neden oluyor (Ö13 bayan).

İnternette öğretmenlerin paylaştığı çalışmalar var ama yeterli değil (Ö21 bay).

Öğretmenlerin dersin işlenişi ile ilgili önemli kaynak sorunları yaşadıkları anlaşılmaktadır. Benzer araştırmalarda öğretim programı kılavuz kitap ya da örnek uygulama modellerinin olmamasının dersin işlenişini olumsuz yönde etkilediği sonucuna varılmıştır (Dündar ve Karaca, 2011; Kazu ve Aslan, 2013).

Serbest etkinlikler uygulamaları dersinin işlenişine sınıf öğretmenlerin çoğu (%86) tek başına karar verdiğini bir kısmı ise (%10) diğer zümre öğretmenlerle beraber karar verdiğini açıklamışlardır. Çok az bir kısmı ise (%4) ise diğer branş öğretmenlerine danışarak bazı etkinlikleri uygulamaya karar verdiğini ifade etmişlerdir. Sonuç olarak dersin işlenişine öğretmenlerin büyük bir kısmı kendisi karar vermektedir.

Aşağıdaki açıklamalar yapılan görüşmelerden ortaya çıkan genel kanı ve yorumları ifade etmektedir:

Zümre öğretmenler toplantısında bu konuya ayrıntılara girmeden yüzeysel olarak değinmekte dersin geneli hakkında kendim karar veriyorum (Ö11 bay).

Tek öğretmen olduğum için kendim karar veriyorum (Ö15 bay).

Kendim karar veriyorum zümrelerim ve diğer branş öğretmenleriyle arada sırada bilgi alışverişinde bulunuyorum (Ö26 bayan).

Dersin amaçlarına ulaşabilmesi için haftalık ders saatinin uygun olduğunu söyleyebiliriz. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin çoğunluğu (%78) serbest etkinlikler uygulamaları dersinin haftalık ders saatinin uygun ve yeterli bulmaktadırlar. Öğretmenlerin bazıları ise (%22) ders saatlerinin artırılması gerektiğini çünkü dersin amaçlarına ulaşabilmesi için bazı etkinliklerin zaman aldığını ileri sürmektedir. Aşağıdaki açıklamalar yapılan görüşmelerden ortaya çıkan ortak noktaları özetler niteliktedir.

Haftalık Ders saati dersin amaçlarına ulaşması için yeterlidir (Ö7 bay).

Yaptığımız etkinlikleri yetiştirebiliyoruz zaman sıkıntısı çekmiyoruz (Ö9 bay).

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu (%60) yeterli bilgi ve donanıma sahip olmadıklarını ifade etmektedirler. Bu durumun dersin amaçlarına ulaşmasında, dersin kendini tekrar edip sıkıcı durağan olmasında ve dersin çocukların ilgi ve yeteneklerine göre işlenememesinde etkili olduğunu açıklamaktadırlar. Aşağıdaki açıklamalar öğretmenlerin genel yorum ve görüşlerini ifade etmektedir.

Yeterli bilgi ve donanıma sahip olmamak sorun yaşamamıza neden olabiliyor. Her zaman bir müzik aleti çalmak istemişimdir. Müziğe yeteneği olan öğrencilerime daha fazla faydalı olurum (Ö15 bay).

Her konuda yeterli bilgi ve donanıma sahip olamıyorsun. Öğrenciler çok fazla şeye ilgili olabiliyor öğrenmek istiyor sürekli sorular soruyorlar hepsine yetiştirmeye çalışıyorsun (Ö32 bayan).

Genelde yeterliyim ama öğrencilerin kendi yetenekli ve ilgili oldukları alanlarda kendini yetiştirmediyse bazen sıkıntı olabiliyor (Ö37 bay).

Çocukların ilgi ve yeteneklerine hitap edecek şekilde öğretmenlerin bilgi birikimi ve donanıma sahip olmamaları dersin amaçlarına ulaşılmasında büyük bir engel oluşturmaktadır. Örneğin bir spor dalı ile ilgili ve yetenekli bir grup öğrencinin olması fakat öğretmenin bu konuda yeterli bilgi birikimi ve donanıma sahip olmaması dersin amacına ulaşılmasına engel oluşturmaktadır. Farklı sınıflardan da olsa aynı ilgi ve yeteneğe sahip öğrencilerin bir araya gelip etkinlikler yapmalarına imkan verilmelidir. Buna benzer bir sonucu Yılmaz (2015) araştırmasında Serbest Etkinlik derslerinde benzer ilgi ve yeteneklere sahip öğrencilerin

belirlenip sınıf öğretmenleri yerine alanında uzman kişiler tarafından uygun dersliklerde yetiştirilmesi bu dersin etkililiğini artırabilir şeklinde belirtmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenler serbest etkinlikler uygulamaları dersinin işlenişindeki en önemli sorunları şu şekilde ifade etmişlerdir: çevre ve okulun imkanlarının kısıtlı olması(%38); yeterli kaynak ve kılavuz kitaplarının olmamasından dolayı etkinlik bulmakta zorlanması (%33); yapılacak etkinliklere yeterli destek bulunmaması (%10) ve ders için ayrılmış sürenin yetersiz olması (%7). Öğretmenlerin genel kanı ve yorumları şu yöndedir.

Yaşadığımız yer köy olduğu için çevrenin imkanları çok kısıtlı (Ö6 bayan).

Çevre imkanlarından yararlanamıyoruz. Bu da dersin etkin işlenmesini engelliyor (Ö15 bay).

Kılavuz kitap ve etkinlik örneklerinin eksikliği bence en büyük sorun (Ö32 bayan).

Okul yönetiminin bakış açısının dersin algılanışını ve işlenişinde büyük bir etkisi olduğu anlaşılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu (%65) yönetimin derse olan bakış açısının dersin işlenişini etkilediğini ifade ederken öğretmenlerin bazıları ise (%23) yönetimin derse olan bakış açısının kendilerinin ders işlemesini etkilemediğini belirtmişlerdir. Ancak bu öğretmenlerden bir kısmı zaten müdür yetkili öğretmen olarak köylerde tek başına çalışmaktadır. Aşağıdaki açıklamalar yapılan görüşmelerden ortaya çıkan genel kanı ve yorumları ifade etmektedir:

İdarenin bakış açısı çok önemli idare dersi ne kadar gerekli ve faydalı görürse daha etkili işlenmesi için o kadar fazla destek sağlıyor (Ö7 bay).

İdarenin dersinin amacını bilip önemsemesi değişik etkinlikleri anlaması desteklemesi önemli (Ö18 bay).

Genel anlamda idarenin derse bakış açısı dersin işleyişini etkiliyor (Ö39 bayan).

Araştırmaya katılan öğretmenlerimizin yaklaşık yarısı (%47) Serbest Etkinlikler Dersine veli desteğinin sağlanmasının diğer derslerden daha önemli olduğunu belirtmiştir. Çünkü bu dersin işleniş sırasında çeşitli materyallere ihtiyaç duyulmaktadır ve velilerin maddi açıdan öğrencileri desteklemeleri gerekmektedir. Ayrıca bu derste yapılan gezi programları gibi bazı çalışmalar için velinin izin vermesi gerekmektedir. Öğretmenlerin diğer yarısı ise veli desteğinin her ders için aynı öneme sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Aşağıdaki açıklamalar yapılan görüşmelerden ortaya çıkan ortak noktaları özetler niteliktedir.

Diğer derslerden daha önemlidir. Çünkü daha fazla materyale ihtiyaç olabilir ve daha farklı çalışmalar yapılacağından veli izni ve desteği daha önemlidir (Ö7 bay).

Bence aynıdır etkili ve ilgili veli tüm dersler için gereklidir (Ö39 bayan).

Maddi olarak diğer derslerden daha çok veli desteğine ihtiyaç var (Ö6 bayan).

Veli desteği tüm derslerde eşit önem derecesine sahip (Ö9 bay).

Sonuç olarak, serbest etkinlikler uygulamaları dersi hakkında öğretmenlerin dersin işleniş ile ilgili önemli kaynak sorunları yaşadıkları, dersin işlenişinde tek başlarına karar aldıkları, haftalık ders saatini yeterli buldukları, çocukların ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bilgi birikimi ve donanıma sahip olmadıkları, çevre ve okul imkanlarının kısıtlı olmasının, okul yönetimi ve öğrenci velilerinden yeterli destek alamamanın dersi olumsuz etkilediği anlaşılmıştır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Serbest etkinlikler uygulamaları dersini diğer derslerden ayıran en büyük özellik dersin işleniş, etkinliklerin hangi yöntemlerle yapılacağı ve programın hazırlanışında öğretmenlere bir özerlik tanınmış olmasıdır. Dersin işlenişinde genellikle son ders saatleri tercih edilmektedir. Öğretmenlerin tamamına yakınının internetten hazır programlar

kullandığı ve öğrencilerinin ilgi ve isteklerini pek dikkate almadığı görülmüştür. Öğretmenler bazen serbest etkinlikler uygulamaları dersini diğer derslerdeki eksikleri telafi etmek için kullanılmaktadırlar. Derste öğrencilerin yeteneklerini ortaya çıkarmak için şiir, fıkra, tekerleme masal anlatma, tartışma, çeşitli oyunlar, el becerisi gerektiren görsel çalışmalar, pandomim, güzel yazı çalışmaları, sportif faaliyetler, drama, resim, şarkı söyleme, flüt çalma, zihinsel bulmacalar gibi çeşitli yöntem ve teknikleri kullanılmaktadır.

Ralph Tyler'ın hedefe dayalı değerlendirme modelini esas alan bu çalışmada serbest etkinlikler uygulamaları dersinde ulaşılan amaçlar ve ulaşılamayan amaçlar ile ulaşılamayan amaçların nedenleri yukarıdaki bölümlerde tartışılmış olup şu şekilde özetlenebilir. Serbest etkinlikler uygulamaları dersinin; öğrencilerin okulu daha fazla sevmeleri, okulda öğrencilerin kendilerini rahat ifade edebilmeleri, güvende hissetmeleri, daha mutlu olmaları ve öğrencilerin zihinsel, fiziksel, sosyal ve kültürel gelişimlerine katkı sağlama amaçlarını gerçekleştirdiğini söyleyebiliriz. Okulu aile ortamı gibi benimseme amacı ise öğretmenlerin bu amaca yönelik tutumlarından dolayı gerçekleşmemiştir.

Serbest etkinlikler uygulamaları dersinin işlenişinden bazı sorunlar yaşanmaktadır. Öğretmenlerin ders ile ilgili önemli kaynak sorunları yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler kendilerini, çocukların ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yeterli bilgi birikimi ve donanımına sahip olmadıklarını bu nedenle hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin veli ve okul idarecilerinden yeterli desteği alamadıkları hizmet içi eğitimin okul idarecileri içinde ihtiyaç olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin işbirliği yapılması gereken dersin işlenişinde tek başlarına karar aldıkları anlaşılmıştır. Öğretmenler bu ders için haftalık ders saatini yeterli görmekteyler. Hayat bilgisi, Türkçe ve Fen ve Teknoloji gibi derslerin yetiştirilemeyen konuları için serbest etkinlikler uygulamaları dersinin kullanıldığı görülmüştür. Çevre ve okul imkanlarının kısıtlı olmasının, okul yönetimi ve öğrenci velilerinden yeterli destek alamamanın dersi olumsuz etkilediği anlaşılmıştır.

Öneriler

Serbest etkinlikler dersinin uygulanması ve planlaması aşamasında sınıf öğretmenlerinden ziyade diğer branş öğretmenlerin, farklı alanlarda uzmanların, öğrenci velilerinin, kaymakamlık belediye gibi kurumların sorumluluk almaları ve katkı sağlamaları için düzenlemeler yapılmalıdır.

Program öncelikle taslak bir şekilde hazırlanmalı ve süreç içerisinde öğrencilerin tespit edilen ilgi, yetenek ve ihtiyaçları doğrultusunda yeniden düzenlenebilecek şekilde esnek yaşantı merkezli olmalıdır.

Öğretmenlerin öğrencilerin ilgi ve yetenekleri konusunda etkinlik örnekleri ve dersin işlenişinde yol göstermek amacıyla kılavuzluk eden kaynak kitapların Milli Eğitim Bakanlığı tarafından sağlanması gerekmektedir. Fakat bu kitaplar birebir ders kitabı şeklinde kullanılmamalı sadece öğretmenlere yapılabilecek etkinlikler hakkında fikir vermelidir.

Öğretmenlere ve okuldaki idareden sorumlu personele serbest etkinlikler uygulamaları dersinin amaçları, işleniş şekli, hakkında hizmet içi eğitim verilmelidir.

Serbest etkinlikler uygulamaları dersinin öğrencilerin diğer öğrencilerle etkileşimlerini artırarak sosyalleşmelerine yardımcı olma amacını gerçekleştirmek için farklı sınıflardaki öğrencileri aynı yetenek ve ilgi alanları doğrultusunda bir araya gelmelerini sağlanmalıdır. Bunun için öğretmenlerin arasında ortak kararların alınması ve daha fazla işbirliği yapılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akkoyunlu, B. (1986). *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim elemanlarının eğitim akımları ve öğretme açısından kendilerini ve öğrencilerin öğretim elemanlarını değerlendirmesi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Yüksek lisans tezi.
- Aydın, A., Bakırcı, H. ve Ürey, M. (2012). Serbest etkinlik çalışmaları dersine yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 193, 214-230.
- Bıkmaz, H. F. (2006). Yeni İlköğretim Programları ve Öğretmenler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 39 (1), 99-116.
- Bozak, A., Apaydın, Ç. ve Demirtaş, H. (2012). The Evaluation of Supervisors', Administrators', and Teachers' Views on the Effectiveness of Leisure Activities Lessons. *İlköğretim Online*, 11(2), 520-529 [Online] http://ilkogretim-online.org.tr/vol11_say2/v11s2m19.pdf adresinden erişildi.
- Çelik, F. (2006). Türk eğitim sistemindeki Hedefler ve Hedef belirlemede yeni yönelmeler. *Burdur eğitim fakültesi dergisi*, 11, 1-15.
- Demirel, Ö. (2012). *Eğitimde Program Geliştirme (18. Baskı)*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Dündar, H. ve Karaca, E. T. (2011). İlköğretim Okullarında Serbest Etkinlik Dersinin Değerlendirilmesi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (2), 105-121.
- Ertürk, S. (1971). *On Yıl Öncesine Kıyasla Öğretmen Davranışları*. (Yayımlanmamış araştırma). Ankara: HÜMEF.
- Gall, M., Brog, W. ve Gall, J.B. (1996). *Educational research: An Introduction (6th Edition)*. USA: Longman Publisher.
- Gültekin, M., Atalay, N. ve Yusuf A. (2014). İlköğretimde Serbest Etkinliklere Yönelik Sınıf Öğretmeni ve Öğrenci Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, (22), 419-437.
- Gün, E. S. (2013). Serbest Etkinlik Uygulamalarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 3, 21-32.
- Kazu H., Aslan S. (2013). Serbest Etkinlik Dersinin Birleştirilmiş Sınıflarda Görev Yapan Öğretmenlerin Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34 (2), 133-145.
- Kuzgun, Y., Sevim, S. A., Ersever, H., Akbalık, G., Pişkin, M ve Hamamcı, Z. (1997). Öğrencilerin Akademik Danışmanlarından Bekledikleri Görevler ve Danışmanların Görev Algıları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 30 (1) 27-43.
- MEB. (2010a). Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu. *İlköğretim okulu haftalık ders çizelgesi konulu karar*. Karar tarihi: 20.07.2010, Karar 75. yayımlandığı tebliğler dergisi tarihi ve sayısı: ağustos 2010, 2635.
- MEB. (2010b). Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu. *Serbest etkinlikler genelgesi* sayı. B.08.0.T.T.K.0.72.01.00/0006181
- MEB. (2012). Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu. *İlköğretim Kurumları (İlkokul ve Ortaokul) haftalık ders çizelgesi*. karar tarihi 25.06.2012, karar 69.
- Olivia, P.F.(1988). *Schools and Curriculum Change*. Boston: Scott, Foresman and Co.
- Sönmez, V. (1997). *Eğitim Felsefesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Varış, F. (1998). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları. No:157.
- Wilson, B. G. (1997). *Reflections on constructivism and instructional design*. In C. R. Dills & A. A. Romiszowski (Eds.), *Instructional development paradigms*. (Chapter 7). Englewood Cliffs, NJ: Educational Technology Publications.
- Yaralıoğlu, O. (1983). *Hava teknik okullar komutanlığı bünyesinde etkinlik gösteren özel kurslar komutanlığının açtığı öğretmen yetiştirme kurslarına devam eden öğretmen adaylarının öğrenci, konu ve eğitim felsefelerine karşı tutumlarına ilişkin bir araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) HÜSBE. Ankara.
- Yedikardeşler, M. (1984). *Ankara ili ilçelerinde görev yapan ilkökul, ortaokul ve klasik devlet lisesi öğretmenlerinin meslek deneyimi, cinsiyetleri, bitirdikleri okul ve görev yaptıkları okul türü ile eğitim felsefesi görüşlerini belirleyen bir araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) HÜSBE. Ankara.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2012). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, S.(2015). *İlkokulda Uygulanan Serbest Etkinlik Dersinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.